TJÄNSTEINDIKATORN 13 DECEMBER 2011
RAPPORT:

TJÄNSTEPRODUKTIONEN FALLER FRÅN NY TOPPNIVÅ

Almegas tjänsteindikator *visar att tjänsteproduktionen har börjat falla under fjärde kvartalet i år, efter att ha nått en ny toppnivå under tredje kvartalet. Tjänsteindikatorn visar härmed en vändpunkt för tjänsteproduktionen, som indikerar att konjunkturen nu vänder nedåt för tjänstesektorn.*

Även Almegas ***arbetsmarknadsindikator*** *speglar en vikande konjunktur under fjärde kvartalet, då sysselsättningstillväxten inom den privata tjänstesektorn mattas av ytterligare. Men efterfrågan ökar fortfarande, om än i allt färre företag. Inom de branscher där tillväxten varit högst dämpas personalökningen även av svårigheter att hitta rätt kompetens på arbetsmarknaden.*

Almegas ***prisindikator*** *visar på ett trendbrott då den nu indikerar att tjänsteföretagens försäljningspriser totalt sett ökar i en långsammare takt. Detta gäller både inom handel och övriga tjänstenäringar.*

Almegas tjänsteindikator är en kvartalsbaserad konjunkturindikator som belyser den sammantagna utvecklingen i den privata tjänstesektorn. Den är väl lämpad för att på ett tidigt stadium pricka in vändpunkterna i konjunkturen. Exempelvis förutspådde Almega redan i juni 2009 med hjälp av tjänsteindikatorn att produktionsnedgången för tjänstesektorn under finanskrisen skulle komma att bli relativt kortvarig, vilket också skulle visa sig stämma.

Tjänsteindikatorn har ett högt prognosvärde för den faktiska utvecklingen av såväl produktion som priser och arbetsmarknad och ligger cirka ett kvartal före publiceringen av det faktiska utfallet från SCB:s nationalräkenskaper. Den är en snabb och tillförlitlig signal på konjunkturförändringar i branscher som tillsammans väger tungt i Sveriges totala produktion. Tjänsteproducenterna inom näringslivet svarar för 50 procent av BNP, och 45 procent av den totala sysselsättningen.

Ytterligare upplysningar om Tjänsteindikatorn:

Lena Hagman
chefekonom Almega
tel. 08-762 69 61, 0761-08 52 51 lena.hagman@almega.se

Linnea Kvist
branschanalytiker Almega
tel. 08-762 66 21, 070-590 34 45 linnea.kvist@almega.se

Almega är de svenska tjänsteföretagarnas arbetsgivar- och intresseorganisation. Almega har cirka 10 000 medlemsföretag i sju förbund, som tillsammans representerar ett 60-tal branscher inom tjänstesektorn. Medlemsföretagen har sammanlagt cirka 500 000 anställda. Förbunden arbetar med de frågor som rör respektive bransch. Arbetsgivarförbunden bildar tillsammans Almega och ingår i Svenskt Näringsliv.

- Almega Samhallförbundet
- Almega Tjänsteförbunden
- Almega Tjänsteföretagen
- Bemanningsföretagen
- IT&Telekomföretagen inom Almega
- Medieföretagen
- Vårdföretagarna

Innehåll

1 Sammanfattning 4

2 Tjänsteproduktionen faller 5

3 Inbromsning på arbetsmarknaden av flera skäl 12

4 Prisökningstakten vänder nedåt 17

Fakta om tjänsteindikatorn

Från och med tredje kvartalet 2010 baseras Tjänsteindikatorn på den nya svenska näringsgrensindelningen SNI 2007. Den kvartalsvisa Konjunkturbarometern från Konjunkturinstitutet övergick till SNI 2007 i juli 2010. Urvalet av företag har förändrats, nya branscher tillkommit och några fallit bort. Tjänsteindikatorn bygger från och med första kvartalet 2011 på en ny skattning utifrån de nya tidsserierna i KI-barometern i förhållande till utfallet enligt de svenska nationalräkenskaperna, se faktarutan nedan. För mer information om övergången till SNI 2007, se *www.konj.se*

Almegas tjänsteindikator togs fram 2001 av Owe Danemar, dåvarande chefekonom för Almega. Indikatorn bygger på Konjunkturbarometern från Konjunkturinstitutet, och täcker in nära 90 procent av den privata tjänstesektorn. De branscher som saknas är utbildning, hälso- och sjukvård samt samhälleliga och personliga tjänster inom näringslivet. Tjänsteindikatorn är ett instrument för kortsiktiga konjunkturanalyser, och för att tidigt förutspå vändpunkter i konjunkturen för tjänstesektorn.

Tjänsteindikatorn bygger på långa tidsserier för den privata tjänstesektorn, som uppdateras varje kvartal. Tidsserierna har skattats mot utfallet för produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn för det närmast kommande kvartalet. Skattningen utgår från sambandet mellan bland annat företagens förväntningar om det kommande kvartalets efterfråge- och produktionsutveckling och den faktiska utvecklingen av tjänsteproduktionen enligt de svenska nationalräkenskaperna.

Tjänsteindikatorn kan anta värden mellan 0 och 100, där värden över 50 anger ökad produktion, och under 50 följaktligen minskad produktion.

Även Almegas arbetsmarknads- samt prisindikator bygger på historiska tidsserier från Konjunkturbarometern. Samtliga tre nämnda indikatorer har visat ett högt prognosvärde.

Förutom att ange riktningen för produktion, sysselsättning och priser under det kommande kvartalet, analyseras barometerindikatorerna i relation till den faktiska utvecklingen i kvantitativa termer enligt annan statistik, exempelvis de svenska nationalräkenskaperna samt prisstatistik.

1 Sammanfattning

Tjänsteproduktionen har börjat falla under fjärde kvartalet i år, enligt Almegas *tjänsteindikator*. Tjänsteproduktionen faller från en ny toppnivå under tredje kvartalet. Tjänsteindikatorn visar härmed en vändpunkt för tjänsteproduktionen som indikerar att konjunkturen vänder nedåt för tjänstesektorn. Flera indikatorer visar att efterfrågan blivit svagare från omvärlden, från exportindustrin och från hushållen i Sverige. Efterfrågan på företagens tjänster inom den privata tjänstesektorn blev svagare än väntat under tredje kvartalet. Inför fjärde kvartalet räknade knappt en tredjedel av företagen med ökad efterfrågan, vilket var en klart mindre andel än i början av året.

Även tjänstesektorn kommer att drabbas av ökad försiktighet i hushållens konsumtion och företagens investeringar under det närmaste året. SCB:s färska investeringsenkät visar att företagen inom både industrin och tjänstesektorn skruvat ned sina investeringsplaner för 2011 jämfört med de planer de hade i våras. Det är fullt förklarligt mot bakgrund av att produktionstakten nu dras ned, och behovet av att bygga ut kapacitet minskar.

Almegas tjänsteindikator från augusti gav en indikation om att produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn skulle hamna i närheten av 5 procent under tredje kvartalet, vilket också blev utfallet, enligt nationalräkenskaperna från SCB i slutet av november. Det var främst företagstjänster som bidrog till produktionsökningen. Denna typ av tjänster ligger normalt sent i konjunkturcykeln och Almega räknar med att konjunkturavmattningen kommer att märkas tydligt även för dessa tjänster under det närmaste året.

Även Almegas *arbetsmarknadsindikator* för fjärde kvartalet i år speglar en vikande konjunktur, då den tyder på att sysselsättningstillväxten inom den privata tjänstesektorn mattas av ytterligare. Från att ha ökat med 3,1 procent under tredje kvartalet jämfört med motsvarande kvartal förra året bromsar ökningstakten till ännu något lägre takt under fjärde kvartalet, enligt Almegas indikator. Även om trycket på arbetsmarknaden nu försvagas behöver flera tjänstebranscher fortfarande under fjärde kvartalet öka antalet anställda. För dessa branscher bromsas tillväxten i sysselsättningen av problem att hitta rätt kompetens för att kunna öka sin produktion ytterligare. Liksom tidigare har sysselsättningen ökat främst inom företagstjänster samt inom utbildning, vård och omsorg.

Almega räknar med att de kunskapsintensiva tjänsteföretagen återigen kommer att hamstra personal under nästa år, trots den svagare konjunkturen. Med andra ord väntas företagen behålla nyckelkompetens som vid konjunkturuppgång blir svår att få tag på.

Almegas prisindikator visar ett trendbrott då den nu indikerar att tjänsteföretagens försäljningspriser totalt sett kar i en klart långsammare takt under fjärde kvartalet än under föregående kvartal. Detta gäller både inom handel och övriga tjänstenäringar.

2 Tjänsteproduktionen faller

Tjänsteproduktionen har börjat falla under årets sista kvartal, enligt Almegas *tjänsteindikator*.[1] Den visar att tjänsteproduktionen inom näringslivet nådde sin topp under tredje kvartalet i år och att produktionsnivån alltså blir lägre under fjärde kvartalet jämfört med tredje kvartalet. Tjänsteproduktionen börjar därmed falla, från den nya toppnivå den nådde under tredje kvartalet. Denna översteg alltså den senaste toppnivån under andra kvartalet 2008, innan finanskrisen slog till mot tjänstesektorn. Under tredje kvartalet i år låg tjänsteproduktionen inom näringslivet drygt fem procent över nivån andra kvartalet 2008.

Från och med fjärde kvartalet 2009 inleddes en stadig återhämtning inom den privata tjänstesektorn som ledde fram till den nya toppnivån tredje kvartalet i år. Almegas tjänsteindikator tyder nu alltså på att produktionen under fjärde kvartalet börjat falla, vilket hör samman med svagare efterfrågan från omvärlden, exportindustrin och hushållen i Sverige.

När det gäller produktionstillväxten under årets sista kvartal tyder tjänsteindikatorn på att produktionsnivån inom den privata tjänstesektorn kommer att hamna omkring 2,5 procent högre än fjärde kvartalet 2010. Utfallet för fjärde kvartalet presenteras av SCB den 29 februari 2012. Den 6 december kom utfallet för tjänsteproduktionsindex för oktober, som visar att tjänsteproduktionen ökade med 2,9 procent jämfört med oktober förra året och minskade från september, med 0,5 procent. Den nedåtgående trenden stämmer väl med Almegas tjänsteindikator för fjärde kvartalet.

Tjänsteindikatorn tyder alltså på en markant inbromsning i produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn under årets fjärde kvartal jämfört med takten under de föregående kvartalen i år. Då låg årstakten på i genomsnitt 5,5 procent per kvartal. Nu tyder indikatorn för fjärde kvartalet på ungefär en halvering av tillväxttakten jämfört med årets tidigare kvartal.

Trots inbromsningen i slutet av året kan tjänsteproduktionen väntas öka med omkring 5 procent mellan 2010 och 2011, vilket Almega också räknade med i sin senaste prognos den 31 oktober.[2] Den starka helårssiffran beror på den höga tillväxten under de föregående tre kvartalen. Tillväxten i den privata tjänstesektorn har därmed varit stark under de två senaste åren. Under 2010 uppgick produktionsökningen till 4,8 procent.

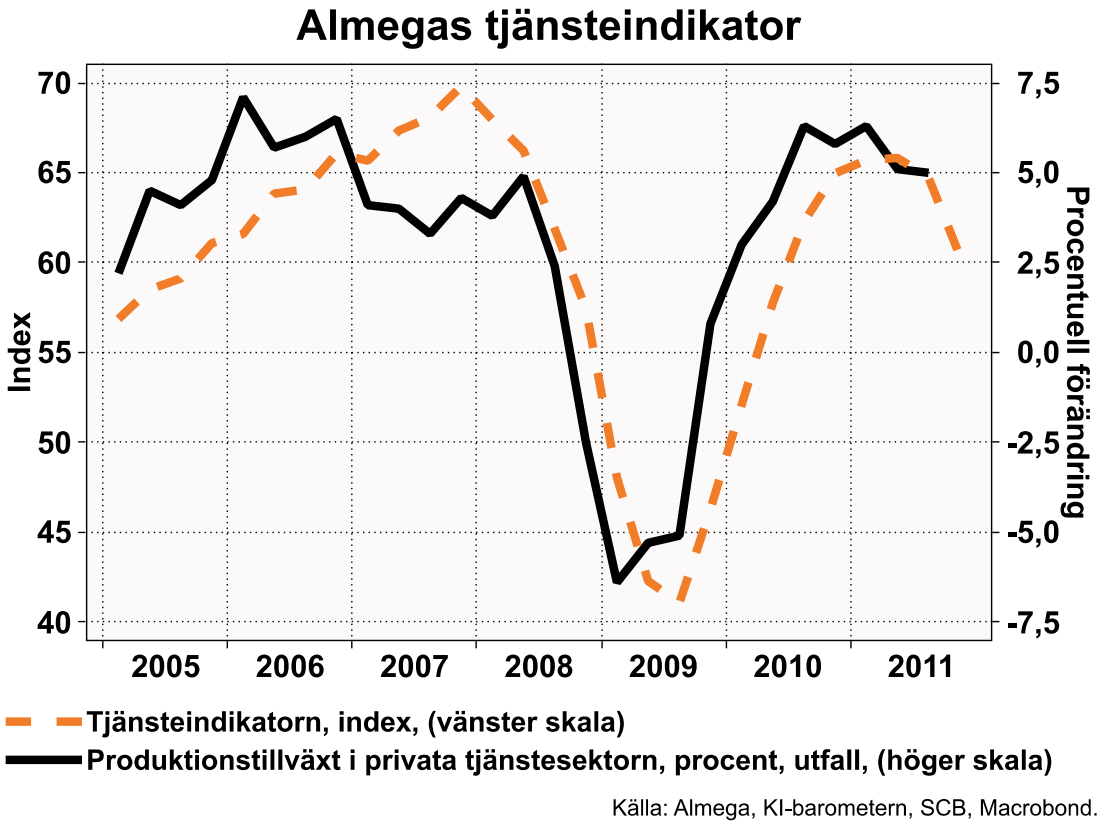
Almegas tjänsteindikator från augusti gav en riktig indikation om att produktionstillväxten skulle börja mattas av och hamna i närheten av 5 procent under

[1] Almegas tjänsteindikator bygger på en skattning mot nationalräkenskapernas utfall för den privata tjänstesektorns produktionstillväxt och ger en indikation om riktningen för tjänsteproduktionen omkring två till tre månader innan utfallet enligt nationalräkenskaperna. Indexvärden över 50 tyder på att produktionen ökar i förhållande till motsvarande kvartal föregående år. Indexvärden under 50 tyder följaktligen på motsatsen.

[2] Se Ljuspunkter i höstmörkret, Almegas konjunkturprognos, 31 oktober 2011, som kan hämtas från www.almega.se

tredje kvartalet. Utfallet för tredje kvartalet som presenterades den 29 november blev mycket riktigt en tillväxt på 5 procent för den privata tjänstesektorn totalt, enligt nationalräkenskaperna. För att Almegas prognos för helåret 2011 ska infrias, det vill säga att tjänsteproduktionen ska öka med 5 procent jämfört med förra året, måste tjänsteproduktionen falla något mellan tredje och fjärde kvartalet. Tjänsteindikatorn för fjärde kvartalet tyder också på att så kommer att ske.

Diagram 1 Tjänsteindikatorn och den faktiska tillväxten i tjänstesektorn, förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: Almega, KI-barometern, SCB, Macrobond.

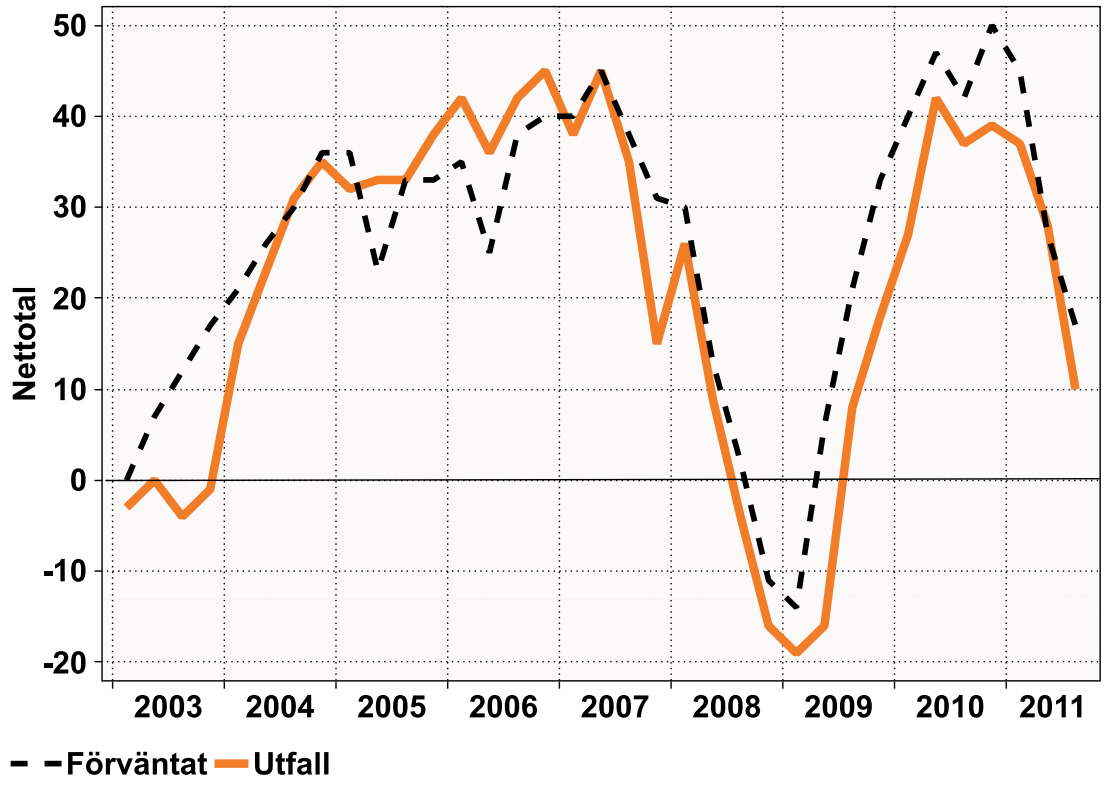
Sedan augusti i år, då turbulensen på börser och räntemarknader eskalerade, har följetången av oro kring statsskuldskrisen inom främst EMU fortsatt. Ännu har inte det oroväckande skeendet fått ett lugnande slut. Kraftiga börs- och ränterörelser har speglat den växande oron för att i första hand Grekland, men nu även flera andra euroländer inte kommer att klara att genomföra de sparpaket som krävs för att lugna finansmarknaderna.

Det fallande förtroendet för regeringarnas förmåga att klara skuld- och budgetsaneringar har lett till att räntorna på de skuldtyngda ländernas statsobligationer fortsatt att stiga. Med andra ord, långivare har krävt allt högre räntor för att låna ut till dessa länder eftersom det finns en ökad risk att de inte kommer att klara av återbetalningarna på sina

enorma statsskulder. Exempelvis uppgår Greklands statsskuld i år till drygt 150 procent av BNP och Italiens till motsvarande 120 procent.

Det råder också frågetecken kring USA:s budgetsanering, och om de två partierna i kongressen till slut kommer att komma fram till ett gemensamt förslag på hur landets budgetunderskott ska minskas med motsvarande drygt 8000 miljarder kronor under de närmaste tio åren, (alltså ungefär 2,5 gånger Sveriges årliga BNP). Det besked som väntats sedan augusti från den så kallade superkommittén, bestående av representanter från båda partierna, lyste med sin frånvaro den 23 november, deadline för beskedet. Med andra ord har förhandlingarna inom superkommittén gått i baklås. Utan bestämda åtgärder för att dra ned underskottet kommer det ändå att tvingas ned med automatik då utgifter måste skäras ned i den omfattning som beslutades i augusti av båda partierna i kongressen.

Diagram 2 Efterfrågan på företagens tjänster inom privata tjänstenäringar

Källa: KI-barometern, Macrobond.

Den skuldsanering och bantning av stora budgetunderskott som krävs i flera länder, kommer givetvis att få inverkan på ländernas tillväxt. Därutöver dämpas tillväxten av en ökad försiktighet i konsumtion och investeringar bland hushåll och företag till följd av oron kring skuldkrisen. Dessutom kommer sannolikt utlåningen till hushåll och företag

att stramas åt framöver till följd av de hårdare krav som ska införas under det kommande halvåret på större buffertar av bankernas egna kapital En nedgång för flertalet konjunkturindikatorer, såsom förväntningarna om efterfrågan, produktion och sysselsättning har redan märkts under andra halvåret i år, i såväl Sverige som i omvärlden. Den dämpande effekten på tillväxten kommer bli ännu tydligare under nästa år, (se vidare Almegas konjunkturrapport, oktober 2011)[3].

Tabell 1 Produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn tredje kvartalet 2011, kalenderkorrigerat[4]

	3:e kvartalet 2011/ 3:e kvartalet 2010
Tjänsteproducenter i näringslivet	**5,0**
Bidrag till tillväxten, procentenheter:	
Parti- och detaljhandel	**0,9**
Transport och magasinering	**0,5**
Hotell och restaurang	**0,1**
Informations- och kommunikations-verksamhet	**0,9**
Finans- och försäkringsverksamhet	**0,2**
Fastighetsbolag och fastighets-förvaltare	**0,1**
Företagstjänster: Juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, fastighetsservice, rese- och stödtjänster	**1,7**
Utbildning, vård, sociala tjänster	**0,5**
Personliga och kulturella tjänster	**0,2**

Källa: SCB, nationalräkenskaperna 29 november 2011.

I tabell 1 framgår att det främst var företagstjänster som bidrog till produktionsökningen i den privata tjänstesektorn under tredje kvartalet i år, med 1,7 procentenheter till den totala tillväxten på 5 procent. På delad andra plats med näst störst bidrag till tillväxten under tredje kvartalet ligger parti- och detaljhandeln respektive informations- och kommunikationsbranschen. De branscher som bidrog minst var hotell och restaurang samt fastighetsbolag och fastighetsförvaltare, med en tiondel vardera.

Efterfrågan på företagens tjänster inom den privata tjänstesektorn blev svagare än väntat under tredje kvartalet, enligt den kvartalsvisa Konjunkturbarometern från KI från slutet

[3] Se Ljuspunkter i höstmörkret, Almegas konjunkturrapport, 31 oktober 2011.
[4] Förändringstalen är korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan jämförelseåren.

av oktober, se diagram 2. Inför fjärde kvartalet räknade knappt en tredjedel av företagen med ökad efterfrågan under de närmaste månaderna. I början av året var stämningsläget ljusare då drygt 40 procent av företagen rapporterade ökad efterfrågan under första kvartalet, och hälften räknade med ökad efterfrågan under andra kvartalet. Andelen företag som anger otillräcklig efterfrågan som främsta hindret för verksamheten har ökat under loppet av 2011. Andelen företag som i oktober rapporterade att volymen av inneliggande uppdrag minskat var också större än tidigare. 40 procent av tjänsteföretagen uppger att ordervolymen minskade under tredje kvartalet. Under andra kvartalet i år låg motsvarande andel på knappt 30 procent.

Inom detaljhandeln minskade försäljningsvolymen under tredje kvartalet. Medan försäljningen ökade inom livsmedelshandeln, drog en minskning inom specialiserad butikshandel ned försäljningen inom detaljhandeln totalt sett. En mindre andel av företagen inom detaljhandeln räknar med minskad försäljning under fjärde kvartalet, men utsikterna ser ändå dystra ut. Hushållen har efter sommaren blivit mer pessimistiska om utvecklingen i svensk ekonomi. Dessutom visar den faktiska utvecklingen av försäljningsvolymen inom detaljhandeln att den minskat under både september och oktober jämfört med motsvarande månader förra året.[5] Det har också varit en nedgång i försäljningen under den senaste tremånadersperioden jämfört med den föregående. Den svaga utvecklingen står i markant kontrast mot den starka försäljningen under hösten förra året. Handelns utredningsinstitut räknar med att årets försäljningstillväxt blir den svagaste sedan 1996.[6] Den försvagning av arbetsmarknaden som Almega och andra prognosmakare förutspår kan väntas dämpa hushållens konsumtion ytterligare framöver.

Försvagningen av konjunkturen har hittills märkts främst för exportindustrin, som visat fallande produktion sedan juni (från månad till månad säsongrensat). Dämpningen syns även under de senaste månaderna, som tidigare nämnts, i detaljhandeln. Däremot har produktionstillväxten inom företagstjänster[7] hållit sig kvar på höga tal under tredje kvartalet. För företagstjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, fastighetsservice, rese- och stödtjänster ökade produktionen med nästan 11 procent under tredje kvartalet jämfört med motsvarande kvartal förra året.

Denna typ av företagstjänster ligger normalt sent i konjunkturcykeln, det vill säga, de drabbas normalt senare av en konjunkturnedgång som startar inom exportindustrin. En förklaring är att konsultföretagen ofta arbetar med långa uppdrag. Dessutom kan efterfrågan hållas uppe tack vare en fortsatt strukturförändring, då alltfler branscher flyttar ut (*outsourcar*) tjänsteproduktion som ett led i sin effektivisering och specialisering av sin verksamhet. Dessutom fortgår strukturomvandlingen mot ökad inhyrning av personal från bemanningsföretag i alltfler branscher.

[5] Se SCB, detaljhandelns försäljning, 28 november 2011.
[6] Enligt SCB:s och HUI:s gemensamma pressmeddelande om detaljhandelns försäljning, 28 november 2011.
[7] Här ingår olika konsultbranscher, exempelvis inom IT, teknik, marknadsföring, organisation, forskning m.m. Dessutom ingår bemanningstjänster, arbetsförmedling och stödtjänster åt företag av olika slag.

Resursutnyttjandet kommer att dämpas även inom tjänstesektorn

Nära 40 procent av företagen inom bemanning och arbetsförmedling räknar med ökad efterfrågan under fjärde kvartalet i år, och knappt några med en minskning. En konjunkturdämpning märks ändå jämfört med andra kvartalet då dubbelt så stor andel av företagen räknade med ökad efterfrågan. Den inbromsning av efterfrågan, produktion samt de personalneddragningar som väntas inom tillverkningsindustrin kan väntas få negativ effekt på bemanningsbranschen under nästa år. Svagare inhemsk efterfrågan hos företag och hushåll på bred front under nästa år kommer naturligtvis märkas även för denna bransch.

Efterfrågan på bemanningstjänster har ökat kraftigt sedan förra året, och företagens resursutnyttjande låg på lite över 90 procent under tredje kvartalet. Över hälften av företagen har uppgett att det främst var otillräcklig efterfrågan som höll tillbaka verksamheten under tredje kvartalet. Cirka 30 procent av företagen har uppgett att det framförallt var brist på arbetskraft som höll tillbaka verksamheten.

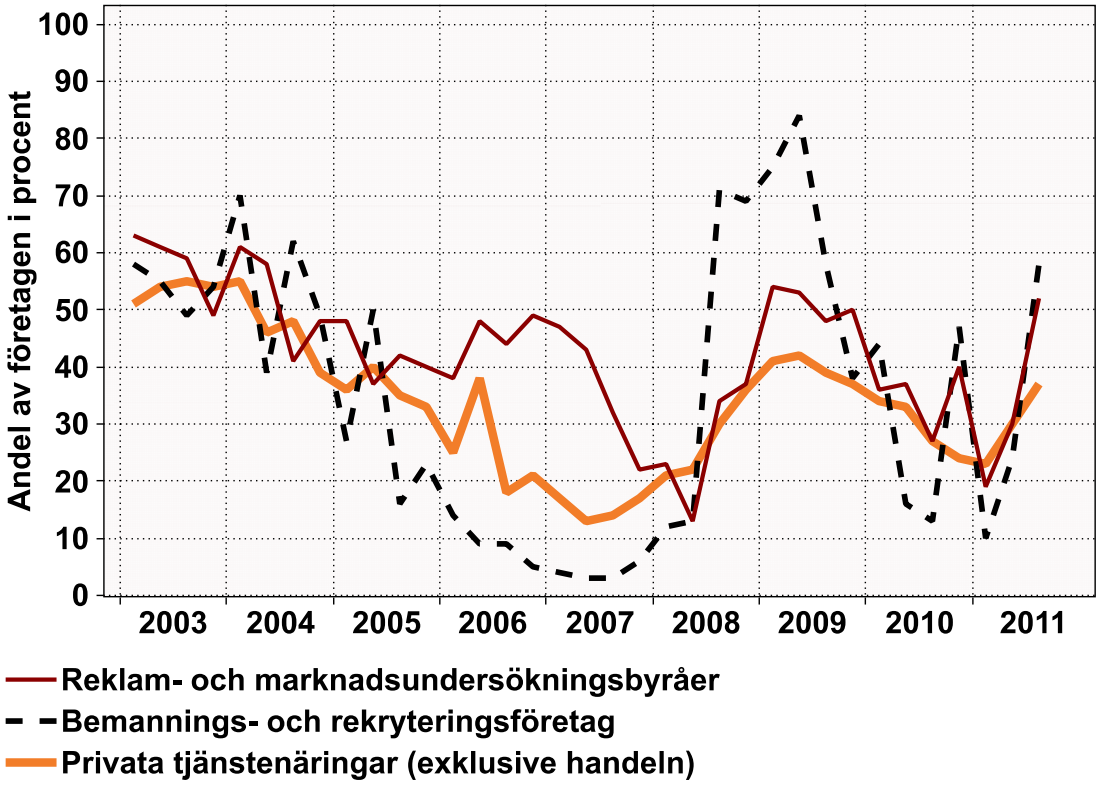
Resursutnyttjandet inom den privata tjänstesektorn totalt, exklusive handeln, var också högt under tredje kvartalet, 93 procent,[8] nästan lika högt som under andra kvartalet. Under fjärde kvartalet kan resursutnyttjandet förväntas minska något i samband med den väntade inbromsningen av produktionen.

Även tjänstesektorn kommer att drabbas av ökad försiktighet i konsumtion och investeringar under det närmaste året. SCB:s färska investeringsenkät visar att företagen inom både industrin och tjänstesektorn skruvat ned sina investeringsplaner för 2011 jämfört med de planer de hade i våras. Det är fullt förklarligt mot bakgrund av att produktionstakten nu dras ned och behovet av att bygga ut kapacitet minskar.

Almega förutspår i sin senaste konjunkturbedömning att företag i högre grad kommer att avvakta med investeringar i Sverige tills utsikterna för konjunkturen klarnat. Ännu råder som sagt stor osäkerhet om den fortsatta utvecklingen på stora exportmarknader för svensk export i samband med frågetecknen kring statsskuldskrisen inom EMU och många länders budgetsanering i finanskrisens kölvatten.

[8] Resursutnyttjandet anges här i procent av det möjliga, maximala resursutnyttjandet företagen bedömer att de har med befintliga resurser.

Diagram 3 Otillräcklig efterfrågan – främsta hindret för företagets verksamhet, andel företag i procent

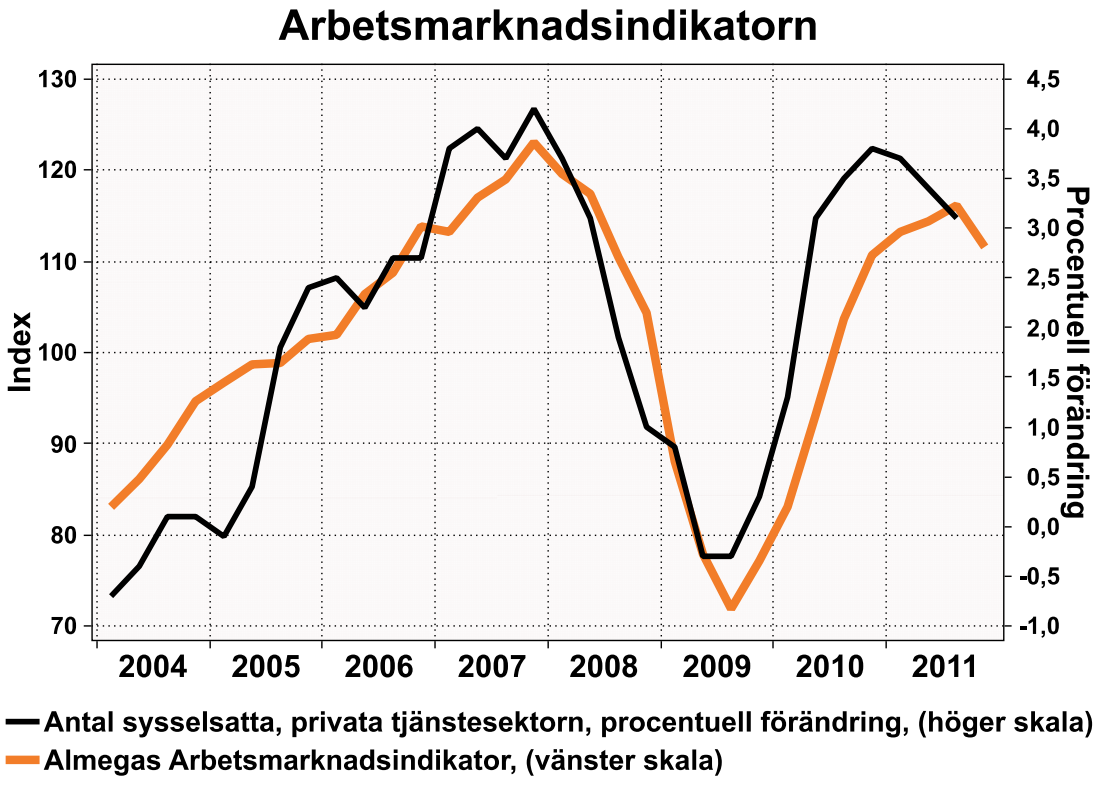

Källa: KI-barometern, Macrobond.

3 Inbromsning på arbetsmarknaden av flera skäl

Almegas *arbetsmarknadsindikator* för fjärde kvartalet i år viker nedåt vilket tyder på en fortsatt avmattning av sysselsättningstillväxten inom den privata tjänstesektorn, se diagram 4. Från att ha ökat med 3,1 procent under tredje kvartalet jämfört med motsvarande kvartal förra året bromsar ökningstakten till ännu något lägre takt under fjärde kvartalet, enligt Almegas indikator. Förutom Almegas arbetsmarknadsindikator finns fler tecken på att arbetsmarknaden håller på att försvagas. Exempelvis började, enligt statistiken från Arbetsförmedlingen, antalet nyinskrivna arbetslösa öka i oktober, liksom antalet varsel om uppsägning,.

Diagram 4 Arbetsmarknadsindikatorn och den faktiska sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn, förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: Almega, KI-barometern, SCB, Macrobond.

Även om trycket på arbetsmarknaden nu försvagas behöver flera tjänstebranscher fortfarande öka antalet anställda under fjärde kvartalet. Det gäller främst de branscher som haft bland de starkaste tillväxttalen inom tjänstesektorn hittills i år, det vill säga en rad företagstjänstbranscher, inklusive IT-branschen. För dessa branscher bromsas

tillväxten i sysselsättningen snarare av problem att hitta rätt kompetens för att kunna öka sin produktion ytterligare. I de här branscherna väntas efterfrågan fortsätta att öka under fjärde kvartalet, om än i långsammare takt, enligt KI-barometern.

Tabell 2 Sysselsättningen i den privata tjänstesektorn, 3:e kvartalet 2011

Tjänsteproducenter i näringslivet	3:e kvartalet 2011/ 3:e kvartalet 2010 Procentuell förändring	Antal sysselsatta 3:e kvartalet 2011 Tusental
	3,1	2 199
Parti- och detaljhandel	2,7	603
Transport och magasinering	-0,1	243
Hotell och restaurang	2,3	159
Informations- och kommunikations-verksamhet	0,9	172
Finans- och försäkringsverksamhet	0,4	90
Fastighetsbolag och fastighets-förvaltare	0,3	72
Juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, fastighetsservice, rese- och stödtjänster	6,5	508
Utbildning, vård, sociala tjänster	5,8	240
Personliga och kulturella tjänster	0,7	111

Källa: SCB, nationalräkenskaperna 29 november 2011.

Liksom tidigare under återhämtningen på arbetsmarknaden har sysselsättningen ökat främst inom företagstjänster samt inom utbildning, vård och omsorg, se tabell 2. Tillväxten av antalet sysselsatta var med 6,5 procent högst inom företagstjänster, som totalt sysselsätter drygt 500 000 personer. Det finns emellertid stora skillnader mellan olika företagstjänstbranscher. Sysselsättningen minskade inom exempelvis reklam och marknadsundersökning med ett par tusen, en bransch som sysselsätter omkring 60 000 personer. Däremot ökade sysselsättningen med cirka 10 procent inom uthyrning, arbetsförmedling, resetjänster och andra stödtjänster, motsvarande 24 000 fler sysselsatta. Det var den bransch som visade näst starkast tillväxt under kvartalet inom den privata tjänstesektorn. Högst tillväxt visade vård och omsorg med boende och öppna sociala insatser där sysselsättningen ökade med drygt 11 procent jämfört med tredje kvartalet 2010, motsvarande en ökning med 10 000 fler sysselsatta.[9]

Den starka utvecklingen för sysselsättningen inom främst företagstjänster, som bidrog mest till produktionsökningen i den privata tjänstesektorn under tredje kvartalet, återspeglas också i produktionstillväxten i dessa branscher, se tabell 1 på sid. 8.

[9] Enligt nationalräkenskaperna, 29 november 2011.

Almega har räknat med att tillväxttakten i antal sysselsatta kommer att börja avta mot slutet av 2011, delvis till följd av att nivån på sysselsättningen inom tjänstesektorn i år jämförs mot en redan hög nivå förra året. Nivån på sysselsättningen överstiger nu tidigare toppnivåer under högkonjunktur. Hittills i år är antalet sysselsatta i den privata tjänstesektorn 153 000 fler jämfört med det senaste högkonjunkturåret 2007.

Kapacitetsutnyttjandet var alltså mycket högt under tredje kvartalet i år, samtidigt som företagen inom kunskapsintensiva branscher fått allt svårare att hitta rätt kompetens på arbetsmarknaden, vilket också håller tillbaka tillväxten i sysselsättningen.

Under fjärde kvartalet kommer dessutom den konjunkturavmattning som nu förutspås av flertalet prognosmakare, däribland Almega, att medföra en svagare ökning av sysselsättningen än tidigare. I första hand kommer en svagare efterfrågan från exportindustrin samt inom handeln påverka sysselsättningstillväxten inom tjänstesektorn.

Almega räknar i sin senaste konjunkturbedömning, 31 oktober 2011, med att sysselsättningen inom den privata tjänstesektorn nästa år ökar med 0,6 procent, det vill säga med cirka 12 000 räknat i antal personer. Den totala sysselsättningen bedöms öka med endast 0,2 procent, då nya neddragningar inom främst exportindustrin förutspås.

Samtidigt räknar Almega med att de kunskapsintensiva tjänsteföretagen återigen kommer att hamstra[10] personal under nästa år, trots den svagare konjunkturen. Företagen väljer denna hamstring för att undvika kostsamma svårigheter längre fram att återrekrytera den högkvalificerade arbetskraft som behövs för produktionen då konjunkturen vänder uppåt. Denna hamstring kan naturligtvis inte pågå hur länge som helst, utan avgörs av hur länge konjunktursvackan kommer att pågå och hur länge företagen klarar av att behålla personal medan försäljning och lönsamhet försvagas.

Utvecklingen under de senaste årens finanskris tyder på att tjänsteföretag hamstrade personal under den korta svackan. Personal som sedan fanns tillgänglig i den snabba återhämtningen. Konjunkturnedgången för tjänstesektorn blev ovanligt kort. Samtidigt upprätthölls sysselsättningen och vände snabbt uppåt från slutet av 2009, vilket Almega flaggade för.[11]

Inom den privata tjänstesektorn väntas, enligt KI-barometern, antalet anställda öka i knappt en fjärdedel av företagen under fjärde kvartalet. Det är en mindre andel av företagen jämfört med under tredje kvartalet, då antalet anställda ökade inom 27 procent av företagen. En större andel, 35 procent, hade emellertid räknat med att öka antalet anställda under tredje kvartalet. Att förväntningarna inte riktigt infriades tyder också på de ökade svårigheterna att rekrytera i den omfattning som företagen önskat. Medan efterfrågan var fortsatt stark för flertalet branscher under tredje kvartalet lyckades

[10] Kommer av det engelska uttrycket ”labour hoarding”.
[11] Se exempelvis Almegas tjänsteindikator från 4 juni 2009 samt 18 augusti 2009.

företagen alltså inte öka antalet anställda i den omfattning de behövt för att möta efterfrågan.

Över hälften av företagen inom följande branscher planerar att öka antalet anställda under årets fjärde kvartal: Fastighetsmäklare och förvaltare samt arkitekter och tekniska konsulter. Tidigare var det betydligt fler branscher där över hälften av företagen planerade att öka antalet anställda. Det finns nu också bara ett par branscher där nära hälften av företagen räknar med att öka antalet anställda under fjärde kvartalet, nämligen rekryterings- och bemanningsföretag samt datakonsulter.

Störst andel av företagen som, liksom under det föregående kvartalet, räknar med att öka antalet anställda under fjärde kvartalet finns hos arkitekter och tekniska konsulter. Där väntas en personalökning hos 65 procent av företagen. Under tredje kvartalet ökade antalet anställda i nära 70 procent av företagen inom arkitekter och tekniska konsulter. Det var emellertid en mindre andel än de 83 procent som räknat med att öka antalet anställda under kvartalet. Detta ger återigen uttryck för svårigheterna för denna typ av kunskapsintensiv bransch att lyckas rekrytera i den omfattning som hade varit önskvärd för att kunna öka tjänsteproduktionen i takt med efterfrågan.

Transporter, hotell och restaurang, förlag, finans- och försäkringsverksamhet, reklam- och marknadsundersökningsbyråer samt resebyråer tillhör de branscher där anställningsplanerna är relativt svaga. Inom åkerier, finans- och försäkring, förlag samt resebyråer är läget som dystrast, där personalneddragningar enligt KI-barometern väntas under fjärde kvartalet. Inom detaljhandeln väntas också fortsatta personalneddragningar.

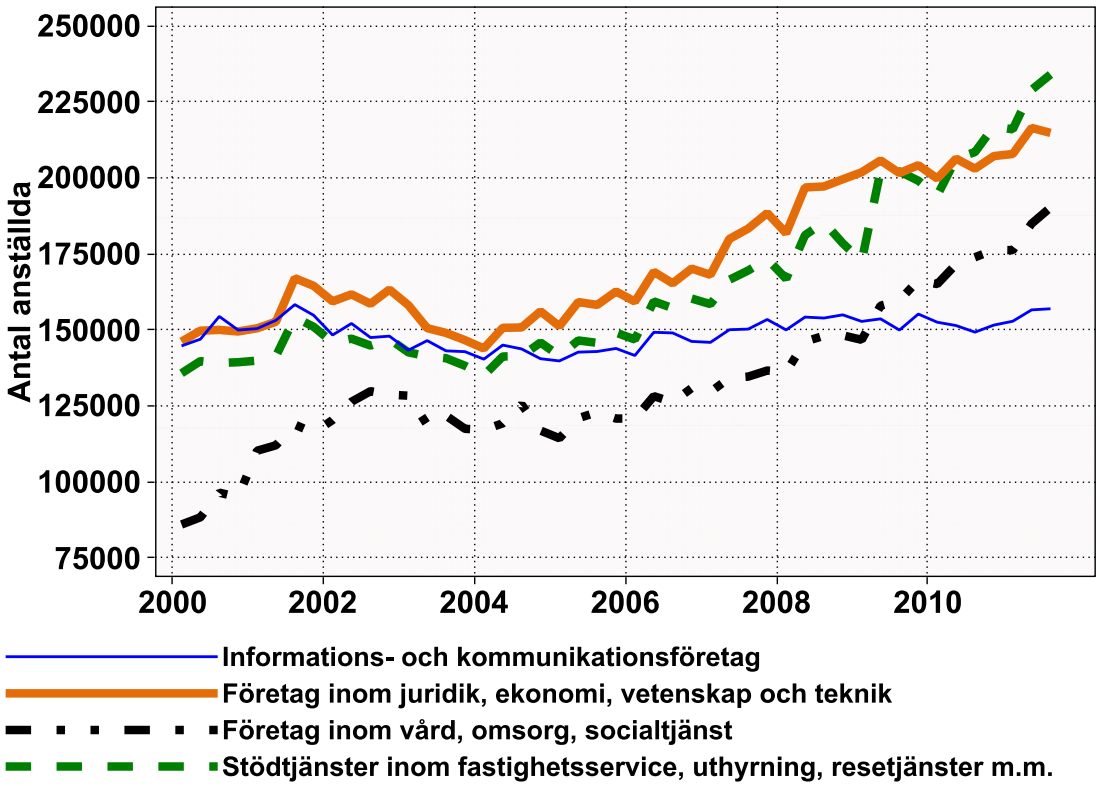
Utbildnings- och vårdbranschen ingår inte i KI-barometern, men statistiken över antalet anställda i dessa branscher visar en mycket stadigt positiv trend sedan mitten av 2000-talet. Jämfört med år 2000 hade antalet anställda till och med 2010 ökat med cirka 80 000 inom privat vård och omsorg respektive drygt 40 000 inom privat utbildning.[12] Dessa två branscher har också bidragit starkt till uppgången av sysselsättningen i tjänstesektorn under de senaste tre åren; Privat vård, omsorg och socialtjänst med cirka 38 000 fler anställda, och privata utbildningsföretag med cirka 12 000 fler anställda. Här passerade alltså finanskrisen utan några märkbara avtryck.

En bransch som sticker ut med en markant ökning av antalet anställda sedan förra året är bemanningsbranschen. Hittills i år (1-3 kvartalet) har antalet anställda ökat med nära 48 000 jämfört med motsvarande period 2010, vilket är en ökning med nästan 27 procent. Ökningstakten har emellertid trappats ned under loppet av året, från den historiskt mycket höga takten på 34 procent under första kvartalet till en ökning på drygt 20 procent under tredje kvartalet. Det blir allt svårare att överträffa de starka tillväxttal som vi sett under konjunkturuppgången.

[12] Uppgifterna är hämtade från SCB:s Kortperiodiska sysselsättningsstatistik för privat sektor.

Antalet anställda fortsätter att öka på den rekordhöga nivån inom bemanning och rekrytering, som under tredje kvartalet kommit upp till drygt 78 000. Nästan hälften av företagen inom branschen räknar med att öka antalet anställda under fjärde kvartalet och den resterande halvan med att hålla personalstyrkan oförändrad, enligt KI-barometern. Här märks ännu ingen avmattning i företagens rekryteringsplaner jämfört med föregående kvartal.

Diagram 5 Antal anställda i några tjänstebranscher, t.o.m. tredje kvartalet 2011

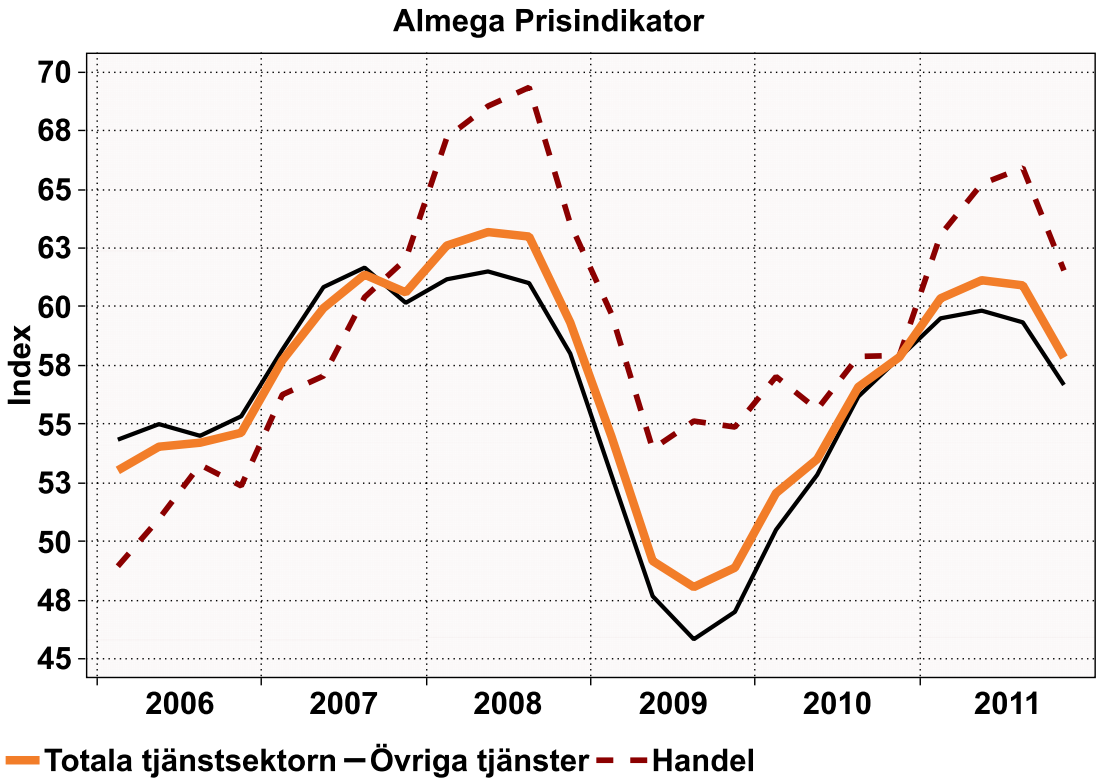

Källa: SCB, Macrobond.

4 Prisökningstakten vänder nedåt

Almegas *prisindikator*[13]visar ett trendbrott då den nu indikerar att tjänsteföretagens försäljningspriser totalt sett ökar i en klart långsammare takt under fjärde kvartalet än under föregående kvartal. För fjärde kvartalet ligger prisindikatorn på 57,8 vilket är en nivå som indikerar fortsatta prishöjningar, men i en betydligt mindre andel av tjänsteföretagen än tidigare under året.

Diagram 6 Tjänsteföretagens förväntade prisförändringar fjärde kvartalet 2011

Källa: Almega, KI-barometern

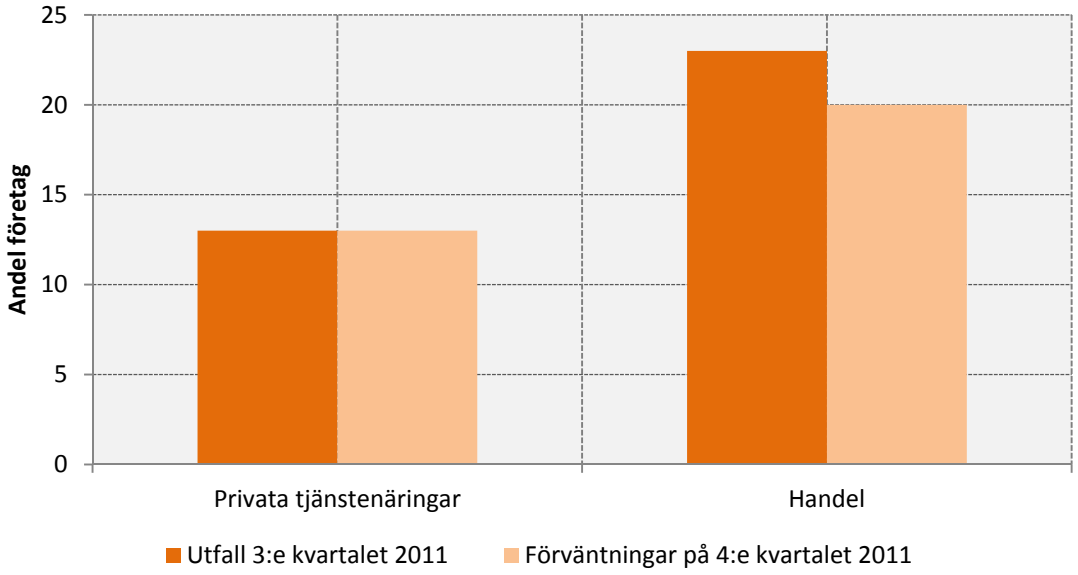
Prisindikatorn pekar på långsammare prisökningar inom både handel och övriga tjänstenäringar under fjärde kvartalet jämfört med föregående kvartal. Det är till stor del priserna i handeln som håller prisnivån uppe inom tjänstesektorn, ett förhållande som hållit i sig under de senaste åren, se diagram 6.

[13] Prisindikatorn visar förändringar mellan innevarande och kommande kvartal, dvs. det är inget mått på prisnivån utan visar om priserna väntas öka eller minska. Är index över 50 indikerar det en ökning av priserna och under 50 innebär en nedgång. Ett indexvärde på 50 innebär att andelen som planerar höja priserna är lika stor som andelen som planerar prissänkningar, eller att samtliga angett oförändrade priser.

Det är en lägre andel företag både inom handel och privata tjänstenäringar som höjt sina priser under tredje kvartalet jämfört med andra kvartalet. Enligt KI-barometern är det inom partihandel med jordbruksråvaror, livsmedel och hushållsvaror som störst andel av företagen höjt sina priser. Störst andel företag som genomfört prissänkningar under tredje kvartalet återfinns inom butiker för informations- och kommunikationsutrustning samt inom annan serviceverksamhet[14].

Bland de privata tjänstenäringarna, exklusive handeln, är andelen företag som väntas höja sina priser under fjärde kvartalet oförändrad på 13 procent. Inom handeln förväntas dock en lite lägre andel av företagen höja sina priser under fjärde kvartalet, 20 procent jämfört med föregående kvartal då 23 procent av företagen höjde priserna, se diagram 7. Störst andel företag som räknar med att höja sina priser under kommande kvartal finns inom partihandel med jordbruksråvaror och livsmedel samt bland uthyrningsfirmor,[15] exklusive personaluthyrning. Störst andel företag som räknar med prissänkningar under fjärde kvartalet finns inom annan serviceverksamhet samt inom butiker för heminredning och husgeråd.

Diagram 7 Andel företag som höjt sina försäljningspriser 3:a kvartalet 2011, samt förväntningar om prishöjningar under 4:a kvartalet

Källa: Konjunkturinstitutet, KI-barometern, oktober 2011

[14] Här ingår reparationer av datorer, hushållsartiklar, personliga artiklar samt andra konsumenttjänster, till exempel tvätterier, hår- och skönhetsvård.
[15] Här ingår uthyrning och leasing av materiella tillgångar och icke finansiella immateriella tillgångar, inklusive en mängd varor, tillexempel bilar, datorer, konsumentvaror samt industrimaskiner och industriell utrustning.

I datakonsultbranschen har prisutvecklingen varit sämre än förväntat. En betydligt mindre andel av företagen än väntat höjde sina priser under tredje kvartalet. Cirka 10 procent av datakonsultföretagen höjde sina priser under kvartalet, att jämföra med de dryga 30 procent av företagen som förväntat höjningar. Under fjärde kvartalet väntar sig en relativt liten andel av företagen jämfört med tidigare att höja sina priser, cirka 8 procent. Samma inbromsning av prisutvecklingen gäller för juridiska och ekonomiska konsulter samt arkitekter och tekniska konsulter där en betydligt mindre andel av företagen höjde sina priser under tredje kvartalet än vad företagen förväntat. Dock förväntar sig en något större andel av dessa företag kunna höja sina priser under fjärde kvartalet jämfört med föregående kvartal.

Nettotalen, det vill säga andelen företag som ökat sina priser minus andelen som sänkt sina priser, visar att prisökningen fortsatt att sjunka under tredje kvartalet, se diagram 8. Den svagare prisutvecklingen kan förklaras av en svagare efterfrågan för vissa branscher, men sannolikt även andra faktorer för branscher som mötte fortsatt stark efterfrågan under tredje kvartalet. Det kan till exempel handla om starkt konkurrenstryck.

Enligt KI-barometern mötte framförallt specialiserad partihandel en svagare efterfrågan under tredje kvartalet, men även inom finans- och försäkringsverksamhet samt resebyråer fanns en stor andel företag som såg en försämring av efterfrågan. Efterfrågan är däremot fortsatt relativt stark för olika företagstjänster såsom datakonsulter, arkitekt- och teknisk konsultverksamhet samt för personaluthyrningsföretag. Detta framgår även av tjänsteproduktionsindex för tredje kvartalet, där tjänsteproduktionen för datakonsulter och företagstjänster ökade med 11,6 respektive 10,8 procent jämfört med motsvarande period förra året. Trots att efterfrågan fortfarande är hög för dessa branscher har enligt KI-barometern en försvagning av efterfrågan skett om man jämför med föregående kvartal.

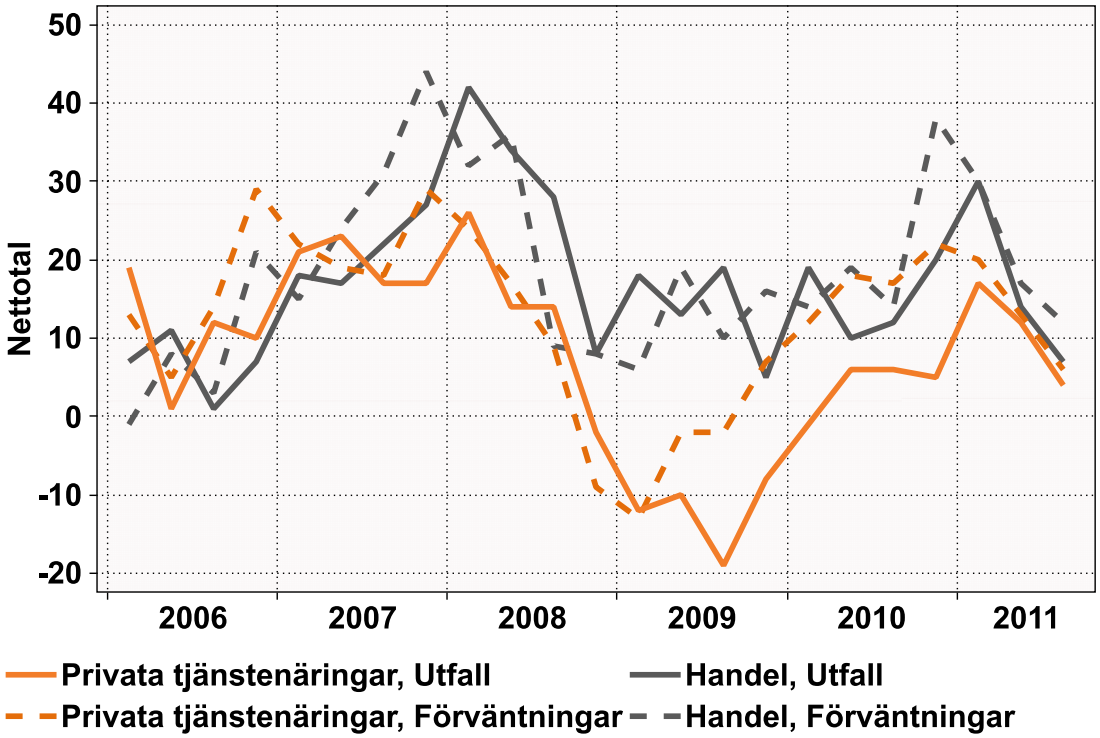
Konjunkturinstitutets konfidensindikator för hushållen backar för femte månaden i rad, sannolikt beroende på oron för utvecklingen av den svenska ekonomin och arbetslösheten. Det är framförallt hushållens förväntningar på tolv månaders sikt som dämpats, enligt Konjunkturinstitutets enkätundersökning bland hushållen.
Den negativa synen på framtiden leder i sin tur till att hushållen håller igen på sin konsumtion, vilket påverkar prisutvecklingen i framförallt handeln. Som tidigare nämnts minskade försäljningen inom detaljhandeln under både september och oktober. Effekten av detta syns redan i detaljhandelns produktion vilken minskade med 1,2 procent[16] under både september och oktober jämfört med samma månader förra året.

Tittar man på handel och privata tjänstenäringar som helhet är det dock fortfarande en större andel företag som höjt sina priser än andelen som sänkt dem, även om man under hela 2011 kan se en trend mot att allt färre företag höjer sina försäljningspriser.

[16] SCB, Tjänsteproduktion september, fasta priser, kalenderjusterat.

Fortfarande så ökar efterfrågan bland de privata tjänstenäringarna, även om volymen på inneliggande order/uppdrag minskat ordentligt under tredje kvartalet.

Diagram 8 Försäljningsprisernas utveckling, nettotal, 2006-2011

Källa: KI-barometern, Macrobond

Lönsamheten inom handel och privata tjänstenäringar försämrades något under tredje kvartalet. En något lägre andel av företagen, 15 procent jämfört med 20 procent föregående kvartal, ökade sin lönsamhet under tredje kvartalet. Andelen företag som haft sämre lönsamhet har ökat och uppgick under tredje kvartalet till cirka 25 procent. Detta gäller både för handel och privata tjänstenäringar. Den försämrade lönsamheten beror troligtvis i hög grad på både avmattningen i prisökningstakten som vi nu ser och på svagare försäljning.

Även SCB:s tjänsteprisindex (TPI)[17] visar att producentpriserna för tjänster föll något, med 0,1 procent. Motsvarande förändring under föregående kvartal var en ökning med 0,5 procent. Till den negativa kvartalsförändringen på 0,1 procent bidrog främst prissänkningar på tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik samt finans- och

[17] SCB:s tjänsteprisindex (TPI) täcker drygt 60 procent av den privata tjänstesektorn och visar en samlad bild av prisutvecklingen för tjänster producerade i Sverige.

försäkringsverksamhet, vilka bidrog nedåt med 0,2 procentenheter. TPI påverkades även nedåt av prissänkningar på informations- och kommunikationstjänster.
Från tredje kvartalet 2010 har TPI stigit med 1,3 procent. Störst bidrag till den ökningen har höjda priser inom fastighetstjänster haft, vilka bidragit till årstakten för TPI med 0,42 procentenheter. Lägre priser inom informations- och kommunikationstjänster motverkade uppgången för TPI något.

Även inflationen som avser konsumentpriserna bromsar nu in. Tolvmånaderstakten för konsumentprisindex låg i oktober på 2,9 procent, vilket är en nedgång jämfört med september då den låg på 3,2 procent. Ökade boendekostnader bidrog mest till inflationstakten, med 2,3 procentenheter. Även högre drivmedels- och livsmedelpriser drog upp inflationen. Prissänkningar inom audiovisuell och fotografisk utrustning samt datorutrustning motverkade uppgången och bidrog nedåt med 0,3 procentenheter. Räknar man bort effekten av ränteförändringar (KPIF) låg inflationstakten i oktober betydligt lägre, på 1,1 procent. Riksbanken räknar med att en lägre ökningstakt av energipriserna samt bostadsräntorna kommer hålla nere inflationen de närmaste åren. Almegas prognos för KPI är ett årsgenomsnitt på 1,8 procent under 2012. KPIF (inflationstakten rensad för effekten av räntesatsförändringar) väntas under samma period hamna på 1,2 procent.